נץ גדול היה פה

ימח שימק, ויקי. אני שונא אותך.

באת, היית, נעלמת, והשארת אחריך חור פעור בליבנו.

זה היה כך:

ישבתי לפני שבועיים ליד חלון דירתי בתל־אביב ו־שוחחתי עם עיתונאי אירופי. לפתע הופיע מאחורי התריס ראש של ציפור. לא שמתי אליו לב, כי בסביבה זו מצויות יונים רבות.

הציפור צפתה אל תוך הדירה, עמדה על מעקה המיר־פסת הבטיחה בנו מקרוב.

„זהו נץ!" קרא האורח שלי באפתעה.

הסתכלתי בציפור שנית — ולא היה מקום לטעות. המקור של העוף הדורס, הפסים הכהים שעל הנוצות ה־

ויקי בבית

חומות, העיניים העירניות, מיבנה הגוף — הכל הסגיר את זהותו של האורח.

עקבנו אחרי תנועותיו בדריכות, מבלי לזוז. הוא לא פחד מפני שני בני־האדם. במעוף קל נכנס לחדר, התי־עניין ברהיטים, עף מראש האנציקלופדיה אל המנורה, ולבסוף קבע את מושבו מעל לתקליטים של המערכת הס־טריאופונית.

זינקתי ממקומי וסגרתי את התריסים. הנץ היה לכוד.

זה לא הפריע לו. כשניגשתי למקרר והוצאתי שוק של תרנגולת מבושלת, עט עלי במהירות הבזק וחטף את הנתח. הוא נעץ בו את ציפורני רגלו ואכל.

יצאתי מהדירה לפני שרחל חזרה מבית־הספר, והש־ארתי לה פתק ליד הדלת: „זהירות, נץ!"

כשבאה, קראה את הפתק ותמהה, עד שראתה את הציפור עומדת על גבי התקליטיה כפסל. היא לא התקשתה לזהותו. רחל גדלה על הר־כנען, ליד צפת, ושם היו ה־ניצים מצויים. נץ אחד גדל שם בביתה. שמו היה ויקטור. לכבודו כינינו את הנץ „שלנו" בשם ויקי.

במשך יום ולילה נשאר ויקי סגור בבית. לא התקרבנו אליו, כדי שלא להבהילו, אך הוא לא חשש להבהיל או־תנו ונחת לידנו לא פעם. כשהיה רעב, הודיע זאת בלי בושה מהשמעת קול, בפרישת כנפיים ובהבעת־פנים זו־עמת. מיהרנו להגיש לו בשר טחון, עד שהספקנו לקנות לו בשר חי.

את הלילה בילה על גבי האנציקלופדיה, ומדי פעם עשה בלא בושה את צרכיו בכל מקום שהזדמן.

בבוקר החלטנו שאין לכלוא ציפור־דרור, ושיש לבחון את נאמנותו. פתחנו את החלונות. הוא נשאר בדירה ה־פתוחה עד הצהריים, ואז עף לו. לפנות ערב עמד שוב על המעקה, הסתכל ועף פנימה, כדי לתבוע ארוחה.

הוא היה יצור מרתק. רחל ואני, יחד ובנפרד, ישבנו מולו במשך שעות. הוא הסתכל בנו, ואנו הסתכלנו בו. נשכחה הטלוויזיה, נשכחו הספרים. ויקי היה מעניין יותר. אי־אפשר היה שלא להיזכר בעורב של אדגאר אלן פו (בתירגומו של זאב ז'בוטינסקי, כמובן). היינו שקועים עם ויקי בדו־שיח בלא אומר, דו־שיח שהיה אינטנסיבי וישיר, מלב אל לב.

ידענו שיש סכנה כלשהי בהחזקת ציפור טורפת בבית. קראנו די ספרים של קונראד לורנץ וחבריו כדי לדעת שבין אדם וציפור יכולות להתעורר אי־הבנות, בטעות ובשגגה, ושאז עלולה הציפור להגיב בתוקפנות. הכוח העצום הגלום בציפור קטנה זו — ובעיקר בציפורניה ידוע היטב. אך לא יכולנו להתאפק.

רחל קירבה אליו מקל, והוא אחז בו בחוזקה במהירות כה רבה, עד כי לא ראינו את התנועה. רחל לבשה כפפת־גומי והציעה לו לעמוד על אצבעה, והוא תפס באצבע. הציפורן, החדה כתער, עברה את הכפפה, שלמזלה היתה גדולה וריקה בקצות האצבעות.

למדנו שניצית הציפורניים בטרף, בעת האכילה, היא תנועה אינסטינקטיבית. כשהיגשנו את המזון בקערה, ניסה ויקי להפוך את הקערה, כדי לנערץ רגל באוכל. בשר טחון לא הלהיב אותו, כי אי־אפשר לנעוץ בו ציפורניים. הוא אכל אותו בעומדו על שתי רגליו. אך כשהונח לו נתח, עף למקום גבוה יותר, כשהנתח ברגלו, ואכל שם.

המים שימשו לו גם לשתייה וגם לאמבטיה. הוא נעמד בהם בשתי רגליו התפלש בהם והתיז אותם על עצמו. כשהוא רטוב כולו, פרש את כנפיו וייבש אותן בניפנופים.

אורחים בבית לא הפריעו לו. כשבא צוות של הטלוויי־זיה הבודוקית ופיזר ברעשנות את מכשיריו בחדר, עקב אחרי מעשי האנשים בפנים חתומות. הוא היה מסוגל לשבת שעה ללא תנועה.

ויקי שינה את חיינו. קמנו באמצע הלילה כדי להת־חקות על מעשיו. הוא ישן משקיעת החמה עד הזריחה. בשש בבוקר ראינו אותו עומד על המעקה ועוקב בעניין אחרי התנועה ברחוב.

ביום השלישי של שהותו אצלנו נעלם. כשיצאתי מהבית עוד ראיתיו מן הרחוב, כשהוא עוקב אחרי ממרומי המירפסת. שרקתי לו בידידות. כשחזרתי, לא היה.

הייתי בטוח שיחזור לפני שקיעת השמש. אך הוא לא בא. התחלתי לדאוג. עמדתי שעה ארוכה על המירפסת ועקבתי אחרי כל עוף השמיים. כל יונה חומה עלובה נראתה לי כנץ.

מאז עבר שבוע. הצפייה לוויקי הפכה טירוף. בבואנו עתה הביתה, אנחנו סורקים כל פינה אפשרית. ביום ובלילה אנו משאירים את התריסים פתוחים. אנחנו עומ־דים ארוכות ובוחנים במישקפת את השמיים, את הגגות ואת האנטנות.

התאהבנו בנץ הזה, ועתה הוא חסר לנו מאוד־מאוד.

לולא הספקנו לצלם אותו בדירתנו, היינו מתחילים לח־שוב שלא היה ולא נברא. אלא חלום היה.

אם אתה קורא זאת, ויקי, אנא — תן סימן־חיים. אינך חייב לגור אצלנו, אם אינך רוצה. אבל בוא לפחות לביקור!

טוטו בביירות

הנצורה

אם להאמין לראזי, הגיבור של מערב־ביירות היה תוכי בשם טוטו.

ראזי נשאר בביירות אחרי יציאתם של כוחות אש"ף. הוא נמנה עם עובדי אחד המוסדות המדיניים של אש"ף, והכרתי אותו היטב במגעי־השלום שהיו בשנים האחרונות. מכיוון שלא היה לוחם, ויש לו הורים זקנים בביירות, החליט להישאר שם.

לפני כן עבר את כל מוראות ההפצצות וההפגזות. ימים ולילות רבים בילה במרתף. ביחידי שנהנה שם היה טוטו. הוא למד לחקות את קולות הפצצות, ובכל הזדמנות היה משמיע בהנאה „זזזזזזז־בום!"

במרתף חש טוטו שהוא מוקד ההתעניינות והתמחה בחיקוי קולות השיעול של שוכני המיקלט.

יתכן שהיה היצור היחידי במערב־ביירות שנהנה מס־עשיו של אריאל שרון.

אחרי כניסת צה"ל למערב־ביירות ירד ראזי למחתרת. הוא ידע שכפעיל ידוע של אש"ף ייאסר, יובא לישראל, ייחקר, ומי יודע מה עוד. הדרך להצלה הובילה דרך אחת השגרירויות הזרות. הוא הצליח לחמוק בין מישמרות צה"ל, כשהוא מוביל עימו קבוצה של ילדים שישמשו לו כהסוואה. הסיפור הזכיר לי — בצורה בלתי־נעימה — סיפורים ששמעתי לא פעם מפי יהודים.

בכלל, ניתן עתה לשמוע כל מיני סיפורים מפלסטינים על הצליחו לצאת מביירות, והנודדים ברחבי העולם.

סיפורים רבים נוגעים לאספקה. גם כאשר ניתק שרון את ההשמל והמים, הסתדרו התושבים במערב ביירות איכ־שהו. מים נמכרו בבקבוקים, במחיר שלושה דולר לבקבוק — ולפי אחד הסיפורים הניחו חיילים ישראליים באחד המחסומים למשאיות עמוסות בבקבוקים לעבור, תמורת תשלום של 200 דולר.

גם מלפפונים ועגבניות לא חסרו — ולפי גודלם ידעו התושבים שהם מתוצרת ישראל. מיצרכים אחרים, בארגזים שנשאו חותמת של „דרך נמל אשדוד", הופיעו בחנויות בשיא המצור.

התוכי של ראזי היה מקשיב בעניין לשיחות על המים. בשעה חמש בבוקר היתה אחותו של ראזי צועקת ושואלת את השכן אם יש מים, וזה היה עונה בצעקה — „יש מים" או „אין מים".

באחד הבקרים נשמע לפתע קולו של השכן, כשהוא צועק: „יש מים!" האחות רצה, אך השכן לא היה בס־ביבה. התוכי הוא שצעק האחות יצאה לבדוק — ואכן היו מים.

בימי המצור נפוצו בעיר סיפורים רבים על מרגלים, ובעליהם עדיין מאמינים בהם.

לפי אחד הסיפורים, התגלו בעיר 24 צעירים גרמניים, שהיו מרגלים ישראליים. הם הינחו את מטוסי חיל־האוויר בהפצצות בעזרת מכשירים אלקטרוניים. בחורה — אחת מחברות הקבוצה — נתקפה בחרטה כאשר מוטטה פצצה ישראלית בית־דירות של שש קומות על יושביו. היא התוודתה באוזני אנשי־הביטחון של אש"ף. כך נתפסה — לפי הסיפור — הקבוצה כולה.

המנהיגים האמינו כי הכוונה העיקרית של בגין ושרון היא ללכדם בחיים, ולערוך להם מישפטי־ראווה. לכן נשאו כולם אקדחים, היה מנוי וגמור עימם להתאבד במיקרה של סכנת לכידה. אחד המנהיגים סיפר כי קיבל מיכתב מבתו, שחיתה בארץ ערבית אחרת: „אני מוכנה לקבל אותך בתכריכים, אך לא אקבל אותך בחיים, אם תיכנע."

אחד מגיבורי המצור היה, לדברי חבריו, צברי ג'ריס. הכרתי את צברי היטב, כשהיה עדיין סטודנט למישפטים בישראל. הוא בן הכפר פאסוטה בגליל. סיפרו על מעמד הערבים בישראל נחשב בעולם כספר־יסוד. שילטונות־הביטחון חשדו בו. הוא נעצר, וכעבור זמן שוחרר תמורת הכתמתו להגר.

צברי הצטרף, כמובן, לאש"ף, אחרי מילחמת יום־הכיפורים היה אחד הראשונים באש"ף שכתב, בעיתונות הערבית, על שלום עם ישראל. פגשתי בו שוב כשהיה חבר־המישלחת של אש"ף באחד המיפגשים הסודיים עם יש־ראלים באירופה, אז כבר התפרסם כמנהל מכון־המחקר המדעי המפורסם של אש"ף.

בעת ביקורי במערב ביירות בימי המצור לא פגשתי בו, אך שמעתי שהוא נמצא בעיר. גם הוא נשאר בביירות, כאשר יצאו הלוחמים והמנהיגים. הוא ירד למחתרת כא־שר פלשו חיילי צה"ל לעיר. צה"ל נכנס למכון שלו ולקח משם את כל הארכיון המדעי — מחקרים, תיקים, ספרים וניירות. אילו נתפס צברי, היה בלי ספק נעצר ומובא לישי־ראל, כשבוי מס' 1.

כשיצא צה"ל מביירות, עלה צברי שוב מהמחתרת ו־מכר לעיתונות העולמית הודעות חריפות על „השוד ה־תרבותי" במכון. עתה הוא נמצא באירופה ומופיע לפני מוסדות יונסקו כעד לפרשה זו, המביאה לישראל נזק עצום בחוגים מדעיים.

אומרים לי, שצברי עדיין מאמין בשלום — כפי שהאמין בו לפני שמונה שנים.

חכם בלי חוכמות

פייר מנדס־פראנס נכח באזכרה לנחום גולדמן ב־פאריס. כעבור כמה ימים נפטר בעיר זו. באותו יום נפטר יהודי גדול שלישי, הבנקאי אלן דה־רוטשילד, מי שהיה ראש הקהילה היהודית בצרפת. כעבור כמה ימים נפטר סר זיגמונד וארבורג, הבנקאי היהודי הגדול בלונדון, צאצא אחת המישפחות הגדולות של יהדות גרמניה.

צירוף־מיקרים מחר. לא פעם שמעתי על תוכניות שונות ליזמות־השלום, ש־בהן היו צריכים להשתתף גולדמן, מנדס־פראנס, אחד הרוטשילדים וואר־בורג. עכ־שיו הם מתו בסיטונות, כ־אילו קצו כולם בחיים בעת ובעונה אחת.

מנדס־פראנס

האם השפיע מותו של אחד באופן סיכוי־סומאטי על האחרים? או שמא נש־בר ליבם — תרתי משמע — מול פני זוועות לבנון?

פגשתי במנדס־פראנס כמה וכמה פעמים, ותמיד התרשמתי עמוקות מן האי־נטליגנטיות המפוכחת של האיש — שילוב של תבונה יהודית הומאניסטית והגיון צרפתי צרוף, בתוספת חן ספרדי. הוא לא אהב שטויות, פיספוסים, מליצות נבובות. לא היתה לו סבלנות להת־חכמויות. כשהובאה לפניו בעיה, הגיע תוך דקות מעטות אל גרעינה, בהגיון חותך של תער, והביע את דעתו — ותמיד היתה זאת דיעה ברורה, עניינית, נוקבת.

לפני עשרים שנה שמעתיו מדבר בשיחה פרטית ב־

(המשך בעמוד 18)